

Harminc éves a kaposvári Területi Főhírközpont

A Kaposvárott az első újonnan felépített Területi Főhírközpont ünnepélyes átadása 1983. december 15.-én volt.

Az átadási ünnepségre a hírközpont előtti téren került sor, melyen részt vettek: a hadsereg híradó osztályának képviselője, a kaposvári hadosztály törzsfőnöke és híradó főnöke, az építészeti kivitelezést végző alakulat (3. KAFÉV) képviselője, valamint az MN Híradó Csoportfőnökség, a híradótechnika beruházását lebonyolító MN Posta Katonai Szolgálat munkatársai, a távközlési eszközöket szállító vállalatok képviselői, a BHG, Telefongyár, Magyar Postától. A hírközpontot az MN Vezérkari Főnök helyettese, Reményi Gyula altábornagy adta át használatra, hogy kiváló minőségben biztosítsa a helyőrségben elhelyezett katonai szervezetek, idővel pedig a Dél-Dunántúlon lévő katonai szervezetek állandó jellegű híradását.

Az átadás túlmutatott egyszerű ünnepélyes alkalmon. A korábban sok-sok munkával járó egyeztetések után elkészített koncepciók alapján megvalósult első Területi Főhírközpont jelentős nyitánya volt a hadsereg állandó jellegű távközlési hálózat infrastruktúrájának hosszan tartó építési folyamatában, amely lényegében 1995.-ig tartott. E komplex hírközpont építésével kezdődött el a honvédség állandó jellegű távközlési hálózatát magába foglaló építészeti infrastruktúra kiépítése, amelyekbe ma is beépítik a korszerű híradástechnikai és számítástechnikai berendezéseket többnyire az épületek átalakítása nélkül. Inkább az a helyzet, hogy az akkori technikai eszközökre építettek mára tágas épületekké váltak.

Az átadott hírközpont homlokzata a főbejárat felől

Tekintsük át, hogy milyen feladatok elvégzésére volt szükség ahhoz, hogy az első, valóban egy egységbe foglalt, komplex területi hírközpont megvalósuljon, mennyi előkészítő szervezési tevékenység, mennyi munka kellett ahhoz, hogy felelős döntések születhessenek a híradó és természetesen a legfelsőbb katonai vezetők részéről. A döntések után a megvalósítás következhetett nem kevés munkával és tegyük hozzá, lényeges anyagi áldozatok árán azért, hogy a katonai vezetést támogató állandó jellegű híradórendszer a kor színvonalán megvalósuljon, egyúttal jelentősen támogassa a tábori rendszerek működtetését, egymással való összekapcsolását.

Elcsépelte mondás, hogy a „híradás a katonai vezetés idegrendszere”, de az elvitathatatlan, hogy a kornak megfelelő híradás nélkül a csapatok vezetésének határfoka elégtelen, a vezetés teljesítménye lényegesen alatta marad az elvárható szintnek, még béke időszakban is életek múlhatnak a minőségén. A mindenkori anyagi források és a technikai lehetőségek optimális kihasználására törekedni kell, kellett akkor is, de a híradás kiépítése nem lehet öncélú! A területi hírközpontokat, a beépített híradó hálózatok eszközeit az ellátott szervezetek és az ellátott területre optimalizálni kell. Már 1980.-ban sem lehetett követni a korábbi „gyakorlatot”, hogy „az ÉN hírközpontom, az én várom!” Egy hírközpontnak, főleg egy drága és nagyteljesítményű területi főhírközpontnak nem csupán egy katonai szervezetet, nem egy objektumot, hanem egy helyőrséget, a főhírközpont környezetében országnyi területen elhelyezkedő többi katonai szervezet híradását is ki kell kiszolgálni. Ezeket az alapelveket több előzetesen elkészített és a legfelsőbb katonai vezetés által jóváhagyott koncepciók alapján kívánta megvalósítani a híradó vezetés.

Az állandó jellegű híradás technikai területén csak a magyar híradástechnikai ipar termékeit használhattuk. Kapcsolástechnikából az első, BHG gyártású ARF-102/A távhívó központot 1976.-ban a HM-II objektumba építették be. Az AR családhoz való hozzáférés szolgált alapul az „MN távhívó rendszere létrehozásának koncepciója”¹ kidolgozásához, melyet 1976. november 10.-én az MN VKF hagyott jóvá. A katonai vezetés számára is egyre sürgetőbb volt a kornak megfelelő katonai híradó hálózat kiépítése, mivel a szinte kizárólag manuális központokon üzemelő távbeszélő alhálózat nem szolgált ki megfelelő színvonalon a vezetés igényeit, a géptávíró alhálózat kiépítése megkezdődött, a vezeték nélküli hálózatok pedig technikailag és elhelyezésben is elmaradtak voltak.

A második fontos koncepció, maga az „MN területi hírközpontok kiépítésének koncepciója”, melyet 1978. november 11.-én az MN VKF hagyott jóvá. Meghatározó koncepció volt a jövőt illetően. A harmadik fontos koncepció kaposvári hírközpont építése alatt hatályba lépő „A Magyar Néphadsereg mikrohullámú hálózatának fejlesztési terve (1981-1990)”² című koncepció. Az előterjesztést 1982. augusztus 18.-án hagyja jóvá az MN VKF. A távbeszélő hálózat koncepcionális fejlesztési terve mellett az MN HIF átgondolt tervei alapján folyamatosan kiépítésre került az írásos közlemények továbbítására szolgáló géptávíró hálózat, amely némileg enyhítette a távbeszélő hálózat korlátait, és egyben lehetőséget adott a mobil hálózatban használt vonali titkosító és rejtjelző eszközök felhasználásával titkos minősítésű közlemények továbbítására a híradó szolgálat útján.

Az említett három meghatározó koncepció, valamint a híradó szolgálat belső fejlesztési és hadműveleti terveiben foglaltaknak megfelelően a kaposvári Területi Főhírközpont híradó kiépítésének tervezése az MN HIF hadszíntér híradás-előkészítő osztályon kezdődött el 1979.

¹ MN HIF V/153309 számon. A titkosítása 1990.-ben lejárt.

² MN HIF 00762/1982 számon. Titkosítása 2005. 12. 31.-én lejárt. (Megj. 2000.-ben a 2GHz sávú technika teljes egészében lecserélésre került.)

szeptemberében. A tervezés fő szempontjai voltak, hogy a Területi Főhírközpont mind a békeidejű, mind az előkészített híradó hálózatokat optimálisan koncentrálja, szolgálja ki a helyőrségben és távlatokban a Dél-Dunántúlon lévő katonai szervezeteket alá-fölé rendeltségüktől függetlenül teljes körű B+M idejű távbeszélő, géptávíró híradással, valamint lehetőség legyen a hírközpont ellátási körzetébe kitelepülő mobil hírközpontok vezetékes és vezeték nélküli csatlakoztatására. A főhírközpont híradó tervezésénél még meghatározó volt, hogy a beépítésre kerülő technikai elemek (kapacitás, darabszám) tíz éves távlatban bővíthető legyen, valamint „A” típusú Területi Főhírközpontnak megfelelően más telepítési helyeken való adaptálással.

A kiviteli tervezési követelmények a fenti szempontok alapján lettek kidolgozva és jóváhagyásuk után kiadásra kerültek a kivitelezés megrendelésére az MN Posta Katonai Szolgáltatásnak (MN PKSZ) és tájékoztatásul a hadsereg, hadtest és a hadosztály híradófőnököknek. A követelmények alapján a kiviteli tervek elkészítését az MN PKSZ megrendelte a Posta Tervező Intézetnél (POTI). A híradó technika elhelyezésére szolgáló épület tervezését az MN VKF döntése alapján szintén híradó költségvetés terhére a POTI végezte. A két terület összehangolásának feladata az MN HIF hadszíntér híradás-előkészítő (B) osztály feladata lett.

A Területi Főhírközpontba az alábbi technikai eszközök lettek tervezve, majd beépítve:

- 0,4 kV feszültségű, 3 fázisú betáplálás az országos ipari hálózatról 40kW maximális energiafogyasztásra méretezve;
- 50 kW teljesítményű, automatikusan induló tartalék diesel üzemű aggregátor;
- 0,4 kV tápáram ellátó rendszer a 48V feszültséget igénylő berendezésekhez;
- 4000 Ah kapacitású savas akkumulátor 2 csoportban (1+1 tartalék, 2x24 cella);
- 2+1 darab 6,3 kW terhelhető inveter a csak 220V hálózatról működő eszközök részére;
- ARF-102/A távhívó végközpont 800 mellékállomással, 8A veszteség/torlódás forgalomképeséggel;
- 3 darab alközpontkezelő asztal 6-ra bővíthetően;
- ARM-201 tranzit központ 200 ívponttal 400-ra bővíthetőre, veszteségmentes forgalomra;
- TG-80 géptávíró kézi kapcsolóközpont PLATINA vezérlővel;
- 4 géptávíró munkahely;
- rádiórelé helység a katonai és a tervezett mikrohullámú hálózat eszközeit részére;
- RH vevő-vezérlő terem 2 darab rövidhullámú vevő, egy R-140 távvezérlő és 2 darab URH rádió adó-vevő munkahelyre megfelelő, korszerű antennaparkkal;
- BK-300/N átviteltechnikai berendezés a távhívó trónk áramkörök és az alapáramkörön fogadott távolsági távbeszélő és géptávíró áramkörök kiváltására a posta felől;
- Vezetékes főrendező 16 000 érpárral (22 000-re bővíthető acélszerkezettel);
- Titkosító és rejtjelző szolgálat részére elkülönített részben 20 mellékállomás fogadására alkalmas manuális központ kapcsolóval, távbeszélő titkosítóval (P-233 „Elbrusz”), 1-1 „Fialka” és „Agát” rejtjelzőkkel;
- Tábori posta állomás;
- Az új technikai eszközöket kiszolgáló és javító állomány állandó szolgálatban;
- Híradó ügyeletes munkahely;

A híradó és az építészeti kiviteli tervezés 1980. elején elkezdődött. Az építészeti tervezés meghatározó volt, hogy a tervezett épület típusútervnek megfelelően. A POTI Építéstervező Irodájával (Auer Richárd Ybl díjas építésztervező vezette) többszöri egyeztetésre volt szükség a végleges állapot eléréséig. Először egy 48x24m alapterületű egy szintes épület vázlatára készült el várhatóan 28 millió Ft kivitelezési költségre. (Az épület belmagasságát (sajnos) meghatározta, hogy az AR központoknak és az átviteltechnikának 3600 mm tiszta belmagasság

kellett, ami jócskán megnövelte az előzetes költségeket.) A vázlattevé készítésekor a tervezők a Magyar Postának korábban elkészített „Postai típusépületek” tanulmánytervét vették alapul, az épület szerkezeti megoldásait ehhez igazították. Ez a változat sem anyagilag, sem a további tervezett helyszínek miatt az alapterületével nem felelt meg, néhányfunkció kimaradt, ezért tervegyeztetést és a tervezési követelményekben leírt összes funkciót tartalmazó kétszintes kivitelt kértünk.

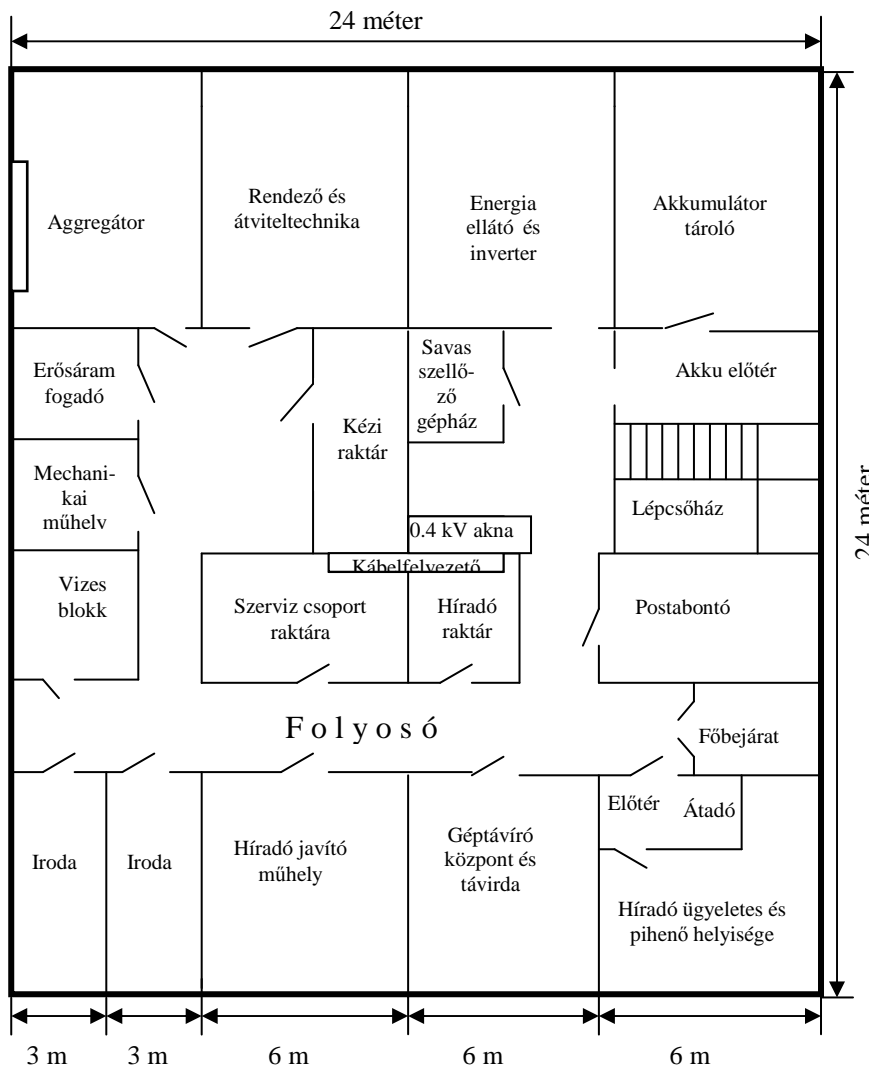
Elkészült a következő vázlattevé, 24x24m alapterület, és 3600 mm teljes belmagasság mellett 35 millió Ft becsült a kivitelezési költségre. Ezek után kénytelenek voltunk leülni a tervezőkkel és végig menni minden részleten a költségcsökkentés és a katonai használatnak jobban megfelelő épület elkészítése érdekében. (Az MN HIF-ség 1981. évi teljes távközlési beruházási keretösszege 150 mFt körül volt.) Ugyanis a tervezőintézeteknek akkoriban az volt az érdekük, hogy az általuk elkészített tervben szereplő objektum minél drágább legyen, mivel a tervezési díj a tervben szereplő kivitelezési díjszámítás 10%-a volt, annak valódi tartalmától, a befektetett tervezői munkától függetlenül, ezért nem volt elfogadható a második tervezetük sem. Az egyeztetés során új építészeti technológiát (monolit betonváz, a fényképen jól láthatók a vízszintesen rakott elemek) választottunk, valamint csak a központ gépterem és a rendező/átviteltechnika helységet hagytuk a szükséges belmagasságon, a többi helységét 3200 mm-re csökkentettük egy, a szerkezeti rendszeren meglévő megoldással. A változtatás után elkészült kiviteli tervben az épület költsége 15 mFt-ra csökkent. Ez már elfogadható volt. Az építészeti kivitelezést az MN BFF a 3. KAFÉV-ra bízta, aki 1981. május elején kezdte el a munkát.

A Területi Főhírközpont laktanyán belüli elhelyezésének kiválasztásának menete is megéri, hogy néhány mondatban leírjam, ami jól tükrözi az akkori egyes katonai vezetőknek a híradáshoz való hozzáállását. Az új hírközpont megépítését, mint a hadosztály, mint a hadsereg híradó és összefegyvernemi vezetése örömmel fogadta, „végre valami komoly híradó fejlesztés”. A hírközpont helyének kijelölésekor a hadosztály vezetése az előbb említett előzetes tájékoztatástól való eltérésre számított. A kijelölési eljárás egyértelművé lett téve, hogy a Vezérkari Főnök jóváhagyása alapján nem kizárólag a hadosztályparancsnokság „saját” hírközpontja lesz, hanem más (a szomszédos laktanyában lévő dandár szervezet, a Megyei Hadkiegészítő Parancsnokság, a szomszédos taszári repülő ezred, Dél-dunántúli szervezetek stb.) katonai szervezeteket is ki kell szolgálni. Az épület helyére vonatkozóan e miatt erősen megváltozott a véleményük. Először a szomszéd laktanya (dandár) területén való felépítést javasolták. A változtatás elutasítása után a Táncsics (hadosztály parancsnokság) laktanya technikai telephelyén túli területet jelölték ki. (Ehhez tudni kell, hogy az ilyen jellegű hírközpontokat az alközponti kábelhálózat jelentős költségei miatt a felhasználókhöz lehető legközelebbi, fizikailag is megfelelően védhető helyen kell megépíteni.) A távoli, laktanya szélén lévő terület nem volt elfogadható szakmailag a híradó vezetés számára. Következőben a laktanya város felőli szélén lévő régi raktárépület helyét jelölték meg két másik raktárépület között alig 3-4 méterre, ami a raktár bontásával járt, de egyúttal kérték a raktár másuttal való újjáépítését, ez volt az „optimális megoldásuk”. Végül a helykijelölési eljárás csoportfőnöki szintre került. Az MN BFF (megj.: MN VKFH volt) hathatós segítségével az MN Híradófőnöknek a hadsereg híradó főnökével és a hadosztály parancsnokával való személyes egyeztetése után rendeződött valamennyire a helyzet. A döntés az MN BFF részéről a hadosztályparancsnokság kikötésével az lett, hogy a hírközpont építését hozzákapcsolják a tervezett, de pénzügyi fedezet miatt elhalasztott laktanyai gázellátás kiépítéséhez. Végül így került a hírközpont épülete a mai, végleges helyére. A végösszeg híradó költségvetésből a gázellátással 21 millió Ft lett, ez az összeg került jóváhagyásra az MN VKF-hez, ennyibe került az MN VKF előtt a Területi Főhírközpont megépítése.

Az építkezés a hírközpont helyén lévő romos, felhagyott széntároló épület és két használaton kívüli autómosó bontásával kezdődött. A bontás után a speciális alapozást igénylő munkák az építők technológia ismeretének hiánya miatt húzódtak. Ugyanis a földszinten lévő rendező/átviteltechnikai helyiség padlózata 400 mm-el az épület padlózata alatt volt. Építész tervezői művezetéssel végül szeptemberben sikerült úrrá lenni a helyzeten és elkészült az alapozás. A vázszerkezet építése viszonylag gyorsan haladt a jól megválasztott, előre gyárilag elkészített monolit elemeknek köszönhetően. A monolit szerkezet külső elemei valamint a főtartók borításai jól láthatók a fényképen. Az épület statikai állagát adó, a fényképen 1/3-nál látható „U” alakú, a bejáratokat és a lépcsőházat magába foglaló szerkezetet kellett csak a helyszínen betonozni. Október végére „tető” került az épületre, elkezdődhetek a belső téglafalak építése. Az építés folyamatos építész és távközlési tervezői művezetéssel folytatódott. Az épület a belső szerelésekkel együtt azonban csak 1982. június végén került átadásra a híradó technológiai szerelés részére.

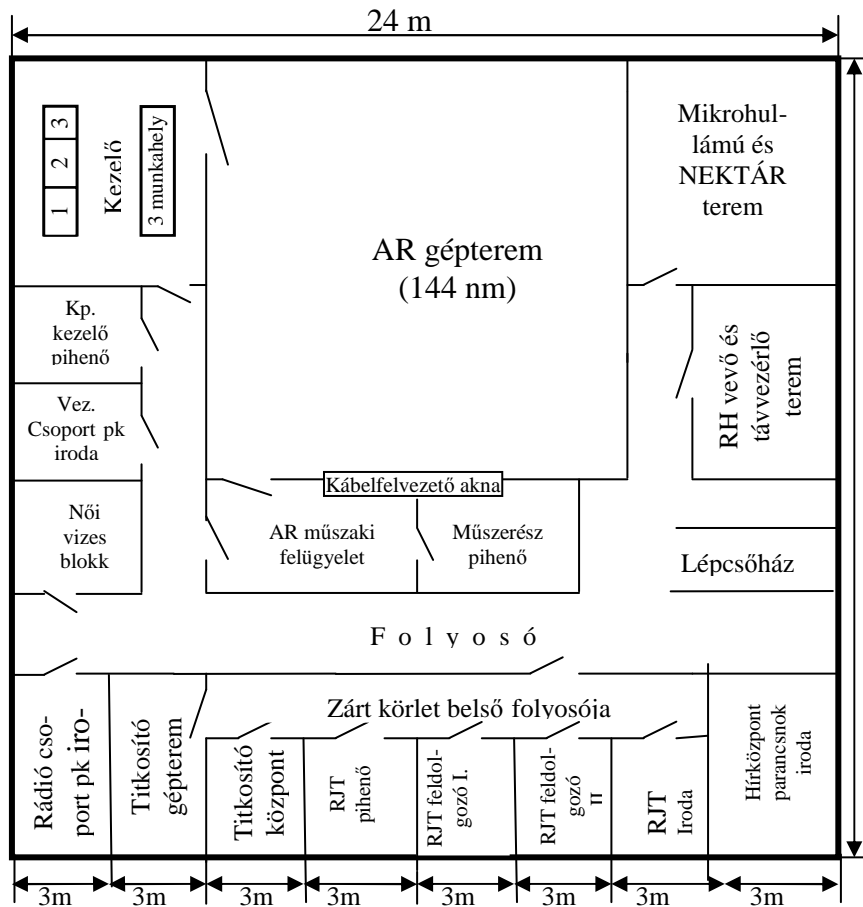
A híradó technológia építésének kezdése több ok miatt csúszott. 1982.-ben csak a laktanyán belüli, illetve a szomszédos laktanyában az alépitmény hálózat készült el. A kábelek behúzása és az összes épület teljesen új belső, szakszerű vezetékékezése a következő év elején kezdődött.

Nézzük meg a következő két ábrán, hogyan nézett ki az új épület, az egyes helyiségeknek milyen funkciói voltak.

A földszinten a főbejárat mellett kapott helyet a Területi Főhírközpont híradó ügyelete. (A hadosztály továbbra is a „saját” szolgálatának tekintette, azonban hatásköre kiterjesztésre került a Területi Főhírközpont ellátott teljes területre!) A postabontóval együtt a nyílt és titkos, vagy titkosításra váró okmányok, küldemények átvétele az előtérbe került. A belső bejáraton csak a hírközpont beosztottjai és a jogosult előljárók léphettek be, ezzel biztosítva a hírközpont biztonságát.

A fölszintre kerültek az energiabetáplálás és az alközponti hálózat bevezetése a főrendezőre, valamint az átviteltechnikai eszközök, a nehéz technikai eszközök, aggregátor, energiaellátó-átalakító berendezések, géptáviró központ a távirdával, valamint az újonnan létrehozott híradó szervizcsoport az állandójellegű eszközök javítására.

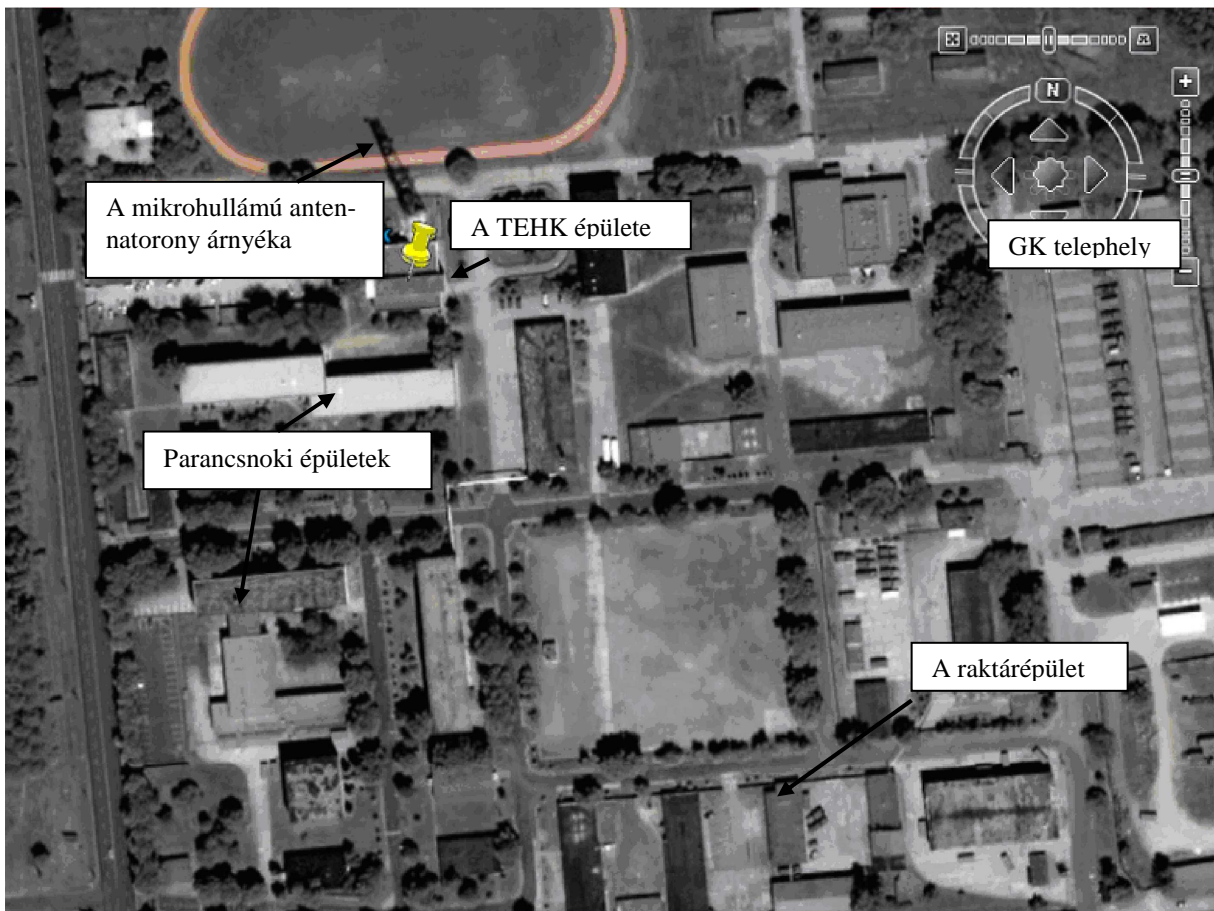
Területi Főhírközpont emelet vázlatrajza

Az emeletre került az AR gépterembe az ARF-102/A távhívó végközpont 800 mellékállomással az egybeépített ARM-201/2 tranzitközponttal, a 3 munkahelyes központkezelővel, a mikrohullámú és a rövidhullámú, ultrarövidhullámú eszközök, valamint a titkosító és rejtjelző részleg. A hírközpont parancsnokának és a csoportparancsnokoknak megfelelő irodák készültek, a folyamatos szolgálatot teljesítők részére pihenő helyek, valamint a női mellékhelységek.

1982.-ben posta felé a fővonalai 50x4 Qv (vazelinnel töltött műanyag szigetelésű) kábel és az átviteltechnika részére 7x4 DM kábel, valamint az alközponti hálózat alépítményei készültek el. A hírközponton belüli technológiai szerelést 1983. februárban kezdték el a kivitelezők szakáganként, majd a két laktanya teljesen új alközponti hálózata épült meg. Újdonság volt, hogy a hadosztályparancsnokság és a szomszédos laktanyában lévő dandárparancsnokság titkosított távbeszélő mellékállomásokat kapott.

A Területi Főhírközpontban lévő ARM-201 tranzitközpont 12 trónk áramkörrel (4 huzalos távbeszélő csatornával) lett bekötve az MN FHK HM-II.-ben lévő tranzitközpontjához. Az ARF üzembe helyezésével ki lett váltva a hadosztálynál a QA-96MRK alközpont, a dandárnál a 20/100 manuális központ. A fővonali kábelén keresztül a Megyei Területvédelmi és Hadkiegészítő Parancsnokság 5 fővonalat kapott a CA-1001 alközpontjára és a vezető állomány további 15 darabot, a Katonai Bíróság és Ügyészség vezetése 5 darab távhívó fővonalat kapott. Az üzembe helyezéskor Budapestről átkerült a pécsi ARK-522 végközpont 7 trónk áramkörrel, lehetőség nyílt későbbiekben Taszár, Egerág, Juta, Homokszentgyörgy, Baja, Nagyatád, Nagykanizsa és Lenti helyőrségek bekapcsolására a távhívásba, valamint további 7 katonai szervezethez távhívó fővonalak és géptávíró vonalak létesítésére.

A hírközpont önálló állománytáblát kapott. Létszáma 2 tiszt, 12 tiszthelyettes, 18 sorállomány és 11 fő polgári alkalmazott. A Területi Főhírközpont első parancsnokának Holczer László őrnagyot neveztek ki, aki a híradó zászlóaljtól került áthelyezésre.

A Területi Főhírközpont műholdfelvétélről 1999.-ben

Felhasznált irodalom: Google Earth műholdfénykép

Köszönetemet fejezem ki a „B” osztály áldozatkész munkájának, a tervezőknek, az építőknek, a beszállítóknak, a szerelőknek és az üzemeltető híradó állománynak, mert hittek a megvalósulásban és évtizedek óta viszik tovább a híradó szakma becsületét és tisztességét, végzik mindennapos munkájukat!

Solti István nyá. mk. alezredes

Köszönet a szerzőnek a szakmailag korrekt anyagért és a kaposvári Területi Főhírközpont, valamint a további számos hírközpont tervezésében, kivitelezésében és üzemeltetésében végzett áldozatos munkájáért!

a PTHBE ügyvezető alelnöke